

Mijn kleurrijke leven op een unieke school in Friesland

De Akademie voor Ekspresie en Kommunikatie

Colofon

ISBN: 978 94 6365 906 2

1e druk 2026

© 2026, Rini van Zaanen

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Mijn kleurrijke leven op een unieke school in Friesland

De Akademie voor Ekspresie en Kommunikatie

Rini van Zaanen

Inhoud

Voorwoord	7
1. Kindertijd en puberteit	11
2. Het studentenleven	23
3. Geboorte van de AVEK	48
4. Verder bouwen aan het leerplan en aan een eigen gebouw	54
5. Mijn sollicitatie	57
6. Uitgangspunten, leerplan, structuur	65
7. Het faseplan	77
8. De eerste vier jaren van 1978 tot 1982	81
9. Géa en Majo	98
10. Projecten in deze eerste vier jaren	118
11. De volgende acht jaren van 1982 tot 1990	131
12. Het einde in zicht	185
13. Na de AVEK	195

Voorwoord

Dit boek schrijf ik vanuit mijn eigen herinneringen en ervaringen. Ik hoop dat het inspirerend werkt voor anderen om iets te doen wat onmogelijk lijkt. De AVEK was een typisch zeventigerjarenschool. Ik denk dat die tijd weer tot leven kan komen met alle ideologie van dien en nieuwe hoop en positiviteit kan geven in deze negatieve tijd van chaos en rampen.

De AVEK was een school waar iedereen een eigen ontwikkelingsweg had. Er was een authentiek leerplan, dat invloed had op allerlei aspecten van mijn leven. Op mijn persoonlijk leerproces, op mijn lesgeven als docent, op mijn kunst en op mijn relaties.

Ook de school zelf bleef zich ontwikkelen. We werkten vanuit drie rollen met bijbehorende verantwoordelijkheden: een persoonlijke, een collectieve en een maatschappelijke rol. We vonden het belangrijk dat ieder zich verantwoordelijk voelde voor de maatschappij en er iets positiefs aan zou kunnen bijdragen.

Het was op alle gebieden intensief. Evaluaties duurden wekenlang en als er een spel werd gedaan of een feest werd gegeven waren er dagenlange voorbereidingen. Ik snapte nooit hoe ik dat allemaal moest

gaan doen als ik na twee maanden zomervakantie weer naar school ging. Maar na een paar weken zat ik er weer helemaal in.

De illustratie op de voorkant, die Keith Haring als inspiratie heeft - net als meerdere werken die in dit boek opgenomen zijn - geeft mijn gevoel weer dat ik in die tijd veel ballen tegelijk in de lucht hield. De tekening is vanaf de basisfiguur naar boven toe steeds voller. Via het gevoel van aarde naar de geest en weer terug naar beneden.

Ik ben een zogenaamd 'bovenpolig' mens. Op de kunstacademie draaiden ze mijn werk vaak om omdat het zwaartepunt altijd boven lag. Ik ben meer geestelijk, intellectueel en afstandelijk dan aards. Ik kan dit leven aan door steeds op het moment zelf te leven, zonder tegelijk aan andere dingen te denken. Helemaal in het moment zijn. En ik twijfel niet aan wat ik doe als ik iets eenmaal besloten heb. Ik doe wat ik heb bedacht en ga niet twijfelen of andere dingen bedenken. Tot de ervaring me tot andere gedachtes brengt.

Dit boek begint met persoonlijke stukken en mijn jeugd. Voor de duidelijkheid zijn alle persoonlijke stukken cursief afgedrukt. Omdat het boek tevens een uitdrukking is van mijn zoektocht in een wereld waar ik in eerste instantie moeite mee had, heb ik ook mijn voorgeschiedenis verteld. De zoektocht in mijn

leven leidde uiteindelijk tot het werken bij de AVEK.
Daar vond ik mijn bestemming.

Door daar te gaan werken, de school mede vorm te geven en er nu een boek over te schrijven wil ik de AVEK de plek geven die het verdient. De AVEK is een belangrijk element in de maatschappij geweest. Het was een unieke school in Friesland, met een uniek leerplan. Daarmee is het cultureel erfgoed.

Rini van Zaanen
Vrijdag 13 maart 2026

1. Kindertijd en puberteit

Ik had een heel gelukkige en veilige kindertijd. Op school vond ik het niet zo interessant, ik verveelde me en zat vaak te dromen of las boeken onder de les. Buiten school was ik heel enthousiast en actief. Ik knutselde veel, speelde op straat met de andere kinderen, richtte een eigen club op, las veel in de boeken die mijn vader voor me kocht. Zat op pianoles, had het gezellig met mijn ouders.

Mijn vader hield veel van reizen, dus we waren in weekends en in de vakanties veel op pad. Ik zat op de padvinderij. Maakte poppenkleren en kijkdozen, puzzelde en loste de denksport-raadsels op. Speelde schooltje met de buurkinderen en stookte soms een vuurtje op een terrein aan het einde van de straat. Toen ik op een nacht een brandweerauto hoorde, was ik bang dat de hele buurt af zou branden door mijn schuld en dat God mij daarvoor zou straffen. Een moment later realiseerde ik me dat ik niet in een dergelijke straffende God wilde geloven en dat was het einde van mijn geloof.

Logeren bij familie of thuis bij vriendinnetjes vond ik heel leuk. Ik logeerde veel bij mijn tante Rini en oom Leen en hun vier zonen. Mijn oom was dominee en hun kinderen werden heel vrij opgevoed. Er was veel ruimte voor creativiteit en fantasie. De jongens hadden een hele berenwereld geschapen op zolder met auto's en vliegtuigen en huizen. Die hadden ze allemaal zelf gebouwd van gekleurd papier. De vliegtuigen

hingen aan draden aan het plafond en konden landen, opstijgen en naar een volgend punt vliegen. De kleinste en lichtste beren stapten in en uit. Hetzelfde met de auto's. Van hout gemaakt en in verschillende kleuren geverfd. Er waren wegen aangelegd met stoplichten die echt op rood en groen konden springen. De beren hadden allemaal namen, zoals Bruun, Stoffel, Grijsje. Er waren gezinnen bij en eenlingen. Ze gingen op vakantie en hadden feesten en toen ik er later met mijn neef over sprak, vertelde hij dat het niet altijd vredelievend toeling. Ze hielden zich in als ik er was, maar als ik er niet was dan waren er ook gevechten. Ze hebben een keer gespeeld dat er een beer zo slecht was dat hij verbrand moest worden, geofferd. Dat hebben ze toen gedaan. Eerst een rechtspraak gehouden en toen met een kring van beren er omheen de beer aan een paal gebonden en verbrand.

Een andere neef die docent was geworden op een gymnasium vertelde soms voor de les wat voor avonturen ze hadden verzonnen met de beren. De leerlingen vonden dat zo leuk dat ze steeds weer vroegen of hij een berenverhaal wilde vertellen.

Deze levendige wereld heb ik meegenomen in de opvoeding van mijn kinderen. Ze hadden veel knuffels en er werden allerlei verhalen omheen bedacht. We voeren een keer op kus-sens door het huis met ze en gingen op zolder met zijn allen eten. Mijn dochter vroeg vaak of ik in plaats van voorlezen poppenkast wilde spelen en dan verzon ik verhalen met haar knuffels. Mijn zoon had een heel klein beestje dat hij Iko noemde. Toen ik over mijn neven vertelde, vond hij dat zo leuk dat hij ook verhalen ging schrijven over Iko. Hij bouwde

een tempel voor Iko en Iko had een eigen vliegtuigmaatschappij. Hij bouwde een eiland in zijn kamer waar Iko woonde met zijn personeel want hij had een theeplantage. En er waren ondergrondse wegen om de thee te vervoeren.

Met mijn neven verzonnen we ook hoorspelen waar de beren een rol in speelden. We namen ze op met de bandrecorder. Met kerst verzonnen we kerstverhalen en zongen eigen liedjes die we aan de hele familie lieten horen. In hun kelder stond een oude filmprojector waar we films mee konden kijken. Ze hadden een mooi oud huis, zo iets wilde ik later ook.

Zo rond mijn veertiende werd het verschil met mijn ouders steeds duidelijker. Ik geloofde niet in God of in het gezin als hoeksteen. Was niet uit op een goedbetaalde baan, een mooi huis of dure spullen. Ik hield van avontuur, wilde de zin van het leven ontdekken. En ik ging steeds meer mijn eigen gang. Dat gaf veel discussie, maar mijn ouders hebben me altijd ondersteund, al begrepen ze me soms niet. Ze deden voorstellen over mogelijke banen, zoals kinderboekenschrijfster worden of reisleidster. Nog niet zo gek bedacht achteraf. Maar ik wilde vooral de wereld ontdekken en niet serieus zijn.

Van mijn zestiende tot mijn achttiende had ik heel wilde jaren. In de laatste klas van de HBS werd ik van school gestuurd omdat ik onder de les teveel kletste en de andere leerlingen afleidde. Ik lette nooit op en een keer was ik uit een raam geklommen in de wc's en op het dak gaan lopen tot ik voor mijn klas stond en daar naar de leerlingen ging zwaaien.

Dat was de druppel die de emmer deed overlopen. Ik vond de school saai en verveelde me. En spijbelde om in de stad rond te hangen. Vaak zat ik te lezen onder de les. Mijn moeder dacht dat ik te intelligent was voor school en verdedigde me bij de rector. Dat resulteerde er toen in dat ik niet meer op school mocht komen maar wel mijn eindexamen mocht doen. Ik mocht naar de leraren toe om de examenstof op te halen. Tot mijn eigen verbazing haalde ik op eigen kracht mijn diploma. Om rustig te kunnen leren ging ik naar de boerderij van mijn opa of huurde een bootje in Giethoorn bij hen in de buurt.

Na de HBS vonden mijn ouders me te jong om te gaan studeren. Het leek ze verstandig om een secretaresseopleiding bij Schoevers te gaan doen, zodat ik altijd mijn eigen geld kon verdienen.

Hadden ze dat maar niet bedacht, want het werd een rampjaar voor hen maar niet voor mij. Ik kon eindelijk mijn eigen gang gaan en spannende en leerzame avonturen beleven. Ik ging soms wel naar school, maar nam ook een baantje in de bioscoop en in een kunstboekhandel. En ik ging op toneel. Daar ontmoette ik leuke mensen, en ook in een kroeg waar allerlei alternatieve mensen kwamen en veel werd geblowd. Ik werd verliefd op een activist, die de bezetting op de universiteit leidde. We kregen een relatie en ik ging meteen de pil gebruiken.

Bij hem thuis ontmoette ik mensen van de Academie voor Expressie door Woord en Gebaar. En ook Herman van Veen,

waar een vriendin van me een relatie mee kreeg. Het alternatieve en creatieve dat deze mensen uitstraalden boeide me. Ik kwam er de eerste homo's van mijn leven tegen, en kunstenaars.

Ik woonde nog thuis en bleef soms nachten weg. Op een keer volgde mijn vader me op de fiets en belde aan toen ik binnen was. Hij was heel nerveus toen hij ontdekte dat mijn vriend 28 jaar was en uit een vorige relatie een kind had die hij opvoedde. Hij wilde dat ik mee naar huis ging, maar dat weigerde ik.

De dag erna ging mijn vader naar de politie. Daar vertelde hij dat ik als minderjarige een relatie had met een veel ouder iemand. Ik werd bij de politie geroepen, waar me verteld werd dat dat verboden is. Ik moest ermee stoppen en ze zeiden dat ik blij mocht zijn met een vader die op me lette. Ze zeiden dat mijn vriend een bekende was van de politie. Ik stopte met de relatie. Ik weet niet of mijn vriend ter verantwoording bij de politie is geroepen en een straf heeft gekregen.

Kort daarna kwam ik opnieuw met de politie in aanraking. Ik was in de bioscoop in contact gekomen met iemand die een handel had in kaarten voor het goede doel. Iedere zaterdag ging ik met een vriendin naar Amsterdam om ze te verkopen. Van de opbrengst mocht ik de helft zelf houden.

Tot ik weer bij de politie werd ontboden. Het bleek dat de kaartenhandel illegaal was en dat de organisator ervan uit een opvoedingsgesticht kwam en al meerdere keren was veroordeeld; zijn werk in de bioscoop was een idee van de reclasering. De politie zei weer dat ik blij mocht zijn dat ik in

een normaal gezin opgroeide en geen achtergrond had van weeshuizen en instellingen, zoals deze jongen.

Ik regelde zelf een baantje bij een kunstboekhandel. Ik stapte er naar binnen, vroeg om werk en dat kreeg ik. Het was leuk om te doen. En ik ging sparen om de wijde wereld in te kunnen trekken, wat ik graag wilde.

Toen ik genoeg gespaard had, ging ik op reis. Ik startte in Scheveningen en liep tot bovenin Frankrijk. Ik had alleen een rugzak en een slaapzak mee en sliep in auto's waarvan de deur niet op slot was of gewoon op het strand.

Met de trein ging ik naar Parijs waar ik afgesproken had met een vrouw die ik kende van een toneelcursus. In haar souterrain aan de Utrechtse gracht had ik kort daarvoor mijn eerste LSD-trip beleefd. Nadat we elkaar op het Gare du Nord troffen, dansten we op blote voeten door de straten. Dat vonden de Parijzenaren niet leuk. We werden door een paar mensen aangevallen; iemand waarschuwde de politie, die de belagers van ons af trok.

Ik reisde verder door Frankrijk met een paar jongens, eveneens uit de toneelgroep. Toen ze vertrokken waren liftte ik alleen verder door Frankrijk en tenslotte woonde ik een paar weken op een boerderij in de Bourgonje omdat mensen waar ik een lift van kreeg me dat aanboden.

Van daaruit ging ik liftend weer alleen terug. Ik kon meerijden met een wat gezette man met een ongeschoren gezicht en slordige kleding. Hij praatte plat Nederlands, een boers type. Hij was verbaasd dat ik een meisje was, want ik had een

soldatenjasje aan en een broek. Net over de grens naar België reed hij me een bos in. Hij probeerde me aan te raken maar de versnellingspook zat in de weg. Hij ging wat aan zijn gulp zitten, maar stopte daar weer mee. Hij stapte uit en onder-tussen had ik mijn deur op slot gedaan want het was duidelijk dat er slechte bedoelingen waren en ik was heel bang. Hij bonsde op het raam dat ik de deur open moest doen maar daar was natuurlijk geen sprake van. Ik deed wel het raampje een beetje open en vroeg of hij wel wist waar hij mee bezig was en of hij dit aan zijn vrouw durfde te vertellen. Ik praatte op hem in uit angst en tenslotte gaf hij het op. En ging weer op zijn plaats zitten. Onderweg vroeg ik weer of hij wel door had waar hij mee bezig was en hij vond dat het mijn eigen schuld want dan moest ik maar niet als meisje alleen gaan liften. Dan vroeg je erom.

Toen kreeg hij opeens heel erge spijt en bood me aan om onderweg in een wegrestaurant wat te gaan eten en drinken. Het was in de nacht en ik bestelde een biefstuk met brood en een glas melk. In de vroege ochtend kwamen we aan in Utrecht. Ik heb er heel lang niet meer aan terug durven denken, het was te angstaanjagend.

Eenmaal thuis was ik nog steeds overstuur. Ik ging stiekem nog een keer langs bij mijn ex-vriend die me troostte. Daarna pas ging ik naar mijn ouders.

Mijn vader had een au pair-adres in Londen voor me geregeld, waar ik meteen terecht kon. Ik moest met een boot van Hoek van Holland naar Harwich. Ik was nog in een shock door

mijn ervaring met die poging tot aanranding en ik haatte alle mannen. Als ik er eentje voor de reling zag staan wou ik hem uit woede het liefst het water in gooien. In Londen had ik het zeer naar mijn zin. Ik bezocht het theater, ging zwemmen met een andere au pair en rookte hasjesj waardoor ik de baby waarop ik moest passen 's nachts niet hoorde. Ik kon sowieso niet goed met een kind omgaan. Lette er niet op dat het zijn kleren niet mocht vuil maken, want dat vond ik onzin.

Toen de ouders via het gezin van de andere au pair hoorden dat ik hasjesj rookte, haalden ze de politie erbij. Ik zag de agenten aankomen en voelde de bui al hangen. Snel spoelde ik alle stuff die ik nog had door de wc. Toen ze vroegen hoeveel ik in bezit had, zei ik niets meer te hebben. Maar de vraag of ik gerookt had, moest ik wel bevestigen. Ik kon moeilijk de andere au pair tegenspreken. Dat was reden genoeg me het land uit te zetten. Tussen twee agenten in werd ik naar de boot begeleid. De vijf jaar erna mocht ik Engeland niet meer in.

Al met al waren het voor mij boeiende en avontuurlijke jaren, voor mijn ouders wat té avontuurlijk. Maar ze bleven in me geloven. Toen ik thuis kwam en genoeg avonturen had beleefd, bleek mijn vader me te hebben aangemeld voor de studie Psychologie en een studentenflat te hebben geregeld. Deze studie had ik al meteen na de middelbare school willen doen en ik was blij dat ik meteen naar Groningen kon verhuizen. Daar ben ik op zoek gegaan naar andere woonruimte want de flat vond ik niet zo ideaal, maar dat lukte niet dus besloot ik er voorlopig te gaan wonen tot ik iets anders had

gevonden. Ik ging meedoen aan de introductieweek en daar ontmoette ik meteen al leuke mensen waar ik uiteindelijk andere woonruimte door zou krijgen.

Ik hield van mijn ouders en ervaarde ook hun liefde voor mij. Maar ... thuis was het moeilijk om open gesprekken te hebben. Ik mocht nergens over praten dat afweek van hun levensvisie, en zeker niet met familie of vrienden van ze. We bleven wel altijd betrokken bij elkaar en mijn vader zei eens dat hij het niet met me eens was, maar wel waardeerde dat ik in ieder geval eerlijk was.

Later heb ik ontdekt dat mijn vader zijn leven lang een geheim heeft moeten meedragen. Zijn zus had in de oorlog een geheime liefde. Wat er zich heeft voorgedaan weet niemand, want mijn vader heeft het nooit verteld en verder wist niemand ervan af. Mijn tante werd depressief en ziek, maar niemand begreep natuurlijk waarom, behalve mijn vader. Ze kon niet meer eten, dronk alleen nog wat thee, die ze voor honderd gulden per ons op de zwarte markt kochten. Haar gebroken hart werd haar einde. Ze werd maar 32 jaar.

Haar moeder - mijn oma - kon het verdriet niet aan, ook zij stierf jong. Mijn vader was de enige die wist wat er aan de hand was, maar had zijn zus moeten beloven erover te zwijgen en is hierdoor gewend geraakt om alles wat afweek van de mening van een ander te verzwijgen. Mijn broer heeft dit geheim ontdekt toen hij meedeed aan een familie opstelling. Dit is een methode waarmee je familieverhoudingen op

kunt roepen en zo achter patronen kunt komen die bepalend zijn geweest in het gezin waar je uitkomt.

Het is waanzinnig zwaar voor mijn vader geweest en dat heeft in ons gezin doorgewerkt. Er werd bijna nooit gepraat. Er waren vooral heel wat stille momenten. Alle drie kinderen kregen van jongs af aan het zwijgen bijgebracht en hadden moeite om zich te uiten. Dat hebben ze later in hun leven moeten leren.

Mijn vader stierf toen hij 62 was. Hij kreeg het aan zijn hart en daarna kwam kanker. Ik ging de laatste jaren van zijn leven vaak naar hem toe. Tijdens zijn laatste dagen waren mijn moeder en ik om beurten bij hem. Vlak voor hij stierf zag hij zijn moeder weer verschijnen aan zijn bed. Ze wachtte op hem aan de andere kant.

Samen met de dominee heb ik me beziggehouden met welke teksten en liederen we zouden gebruiken in de dienst. Ik lette erop dat het over licht en liefde ging. Een oom van me die ook dominee is, wilde graag een ritueel uitvoeren. Deze oom werd al eerder bekritiseerd om zijn merkwaardige diensten, dus het voelde gewaagd. Toch ging ik akkoord, want ik kon het wel waarderen.

Het deed heel katholiek aan, hij zwaaide met een kruis en had wierook in een vat; hiermee deed hij een soort dans rond de kist, waarbij hij mijn vader met zijn volledige naam aansprak: 'Reindert Jan Hugo, ik beveel u aan bij God.'

Het had ook een wat heidense toon, vond ik zelf. Heel boeiend, maar de familie was er een beetje van in shock.